

Vilhelmiina Penttilä

**”SEHÄN ON AIKA HULLUA, ETTÄ ME
AIKA PALJON LUOTETAAN SEN
FIKSERIN KÄSIIN ITSEMME SIELLÄ”**

Helsingin Sanomien journalistien ja fiksereiden
väliset työroolijaot ja luottamussuhteet
Ukrainan sodasta raportoitaessa

Informaatioteknologian ja viestinnän tiedekunta

Kandidaatintutkielma

Joulukuu 2024

TIIVISTELMÄ

Vilhelmiina Penttilä: "Sehän on aika hullua, että me aika paljon luotetaan sen fikserin käsiin itsemme siellä": Helsingin Sanomien journalistien ja fikserien väliset työroolijat ja luottamussuhteet Ukrainan sodasta raportoitaessa

Kandidaatintutkielma

Tampereen yliopisto

Journalistiikan tutkinto-ohjelma

Joulukuu 2024

Tässä kandidaatintutkielmassa tutkin, miten Helsingin Sanomien journalistit suhtautuvat heitä Ukrainan sodasta raportoimisessa avustaviin fiksereihin. Tavoitteenani on selvittää, miten journalistit näkevät omat ja fikserin työroolit sekä niiden rajat. Lisäksi tarkastelen sitä, mistä asioista journalistit kokevat ammatillisen ja henkilötason luottamuksen rakentuvan suhteessaan fiksereihin.

Tutkielmani kirjallisuuskatsauksessa esittelen fikserin, laskuvarjojournalismin sekä sotajournalismin käsitteet, tarkastelen olemassa olevaa kirjallisuutta fikserien työnkuvasta ja asemasta ja taustoitan lopuksi suomalaisen Ukraina-journalismin motiiveja. Tutkimusmetodinani käytän puolistrukturoitua haastattelututkimusta. Haastattelin tutkielmaani varten kolmea Helsingin Sanomien journalistia, jotka ovat käyneet Ukrainassa useamman kerran Venäjän hyökkäyssodan aikana. Analysoin syntyneitä litteraattiaineistoa teemoittelun keinoin tunnistuen ja vertaillen vastauksissa toistuneita seikkoja neljän pääteeman alla.

Teema 1 sivuaa journalistien selkeitä käsityksiä siitä, millainen hyvä fikseri heidän mielestään on. Fikseriltä odotetaan ihannetapauksessa hyvin monipuolista pätevyyttä journalistisesta ymmärryksestä ja tulkkaustaidoista käytännön ja inhimillisen tason taitoihin. Teemasta 2 käy ilmi, että journalistit kokivat fikserien olevan samaan aikaan erittäin keskeinen osa toimittajasta, kuvaajasta ja fikseristä koostuvaa pientä työryhmää, jossa välit olivat varsin suorat, mutta kuitenkin vain apurin asemassa lopullisen juttuun vaikuttamisessa. Haastatelluilla journalisteilla oli eriäviä näkemyksiä siitä, kuuluisiko fikseri mainita valmiissa artikkelissa.

Teeman 3 yhteydessä totean, että journalistien luottamus fiksereihin on yleisesti ottaen korkeaa, mutta sitä arvioidaan jatkuvasti muuttuvissa tilanteissa. Työssä sota-alueella korostuvat fikserin tehokas ja rehellinen työtapo, läpinäkyvä tulkkaus sekä kyky arvioida turvallisuutta. Journalistit myös korostavat omaa vastuutaan luottamuksen syntymisessä. Teemassa 4 käsittelen henkilökemioiden ja tunnetaitojen merkitystä suhteen rakentumisessa ja yhteistyön onnistumisessa. Journalistit ylläpitävät suhteita moniin entisiin fikserihinsä ja tuntevat suurta empatiaa heitä kohtaan. Kaikkiaan tutkimuskysymysten valossa journalistien suhde fiksereihin on kunnioittava ja välitön, mutta roolien välillä on selkeä raja ja luottamus on jatkuvan kriittisen tarkastelun alla.

Avainsanat: fikseri, Ukrainan sota, sotajournalismi, laskuvarjojournalismi, luottamus, journalistiset lähteet

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin Originality Check -ohjelmalla.

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO	1
2	KIRJALLISUUSKATSAUS	4
	2.1 Fikserin määritelmä ja työnkuva	4
	2.2 Vierailevan journalistin ja fikserin välinen suhde	7
	2.3 Fikserit juttujen lähteyttäjinä ja välittäjinä	10
	2.4 Ukrainan sota ja fikserit sotajournalismissa	11
	2.5 Tutkimuskysymysten esittely.....	14
3	AINEISTO JA MENETELMÄ	15
	3.1 Aineiston rajaus ja esittely.....	15
	3.2 Menetelmä	16
	3.2.1 Haastattelututkimus	16
	3.2.2 Teemoittelu	17
4	TULOKSET JA ANALYYSI.....	19
	4.1 Korkeat osaamisen standardit.....	19
	4.2 Samaa vai eri tiimiä?.....	21
	4.3 Luottamus rakentuu lopulta tien päällä.....	25
	4.4 Jaettu emotionaalinen kuorma ja inhimilliset tekijät.....	28
5	POHDINTA.....	31
6	LÄHTEET	35
	LIITE 1: KYSYMYSRUNKO.....	38

1 JOHDANTO

Kun suomalainen journalisti lähtee jutuntekomatkalle itselleen melko tuntemattomalle alueelle, jonka kieltä, kulttuuria tai turvallisuusoloja hän ei yksin pysty hallitsemaan, mukaan journalistiseen prosessiin tulee usein henkilö, joka harvoin näkyy lopullisissa jutuissa: fikseri. *Fikserit* (engl. *(news) fixers*) ovat raportoinnin kohteena olevassa maassa asuvia ja työskenteleviä toimittajia tai esimerkiksi taloudellisista syistä mediatyön pariin hakeutuneita henkilöitä, jotka auttavat maahan saapuvaa journalistia tai siellä operoivaa kirjeenvaihtajaa niin käytännön asioissa kielitaitoineen ja kontakteineen kuin mahdollisesti myös laajemmin itse juttuprosessin syntyvaiheissa ja tarinan näkökulmittamisessa (Palmer 2019, 3; Plaut ja Klein 2019, 1697).

Fiksereiden apuun turvaudutaan hyvin usein ja erityisen säännönmukaisesti silloin, kun raportoitavalla alueella on käynnissä aseellinen tai muu elinolosuhteiden kriisi tai kun vierailu omin päin voisi olla jollain tapaa riskialtis vieraasta kulttuurista saapuvalla journalistille. Fikseri, jolla on taju alueen historiasta ja jännitteistä, kulttuurisista vivahteista ja kertomisen arvoisista seikoista, kuljettaa journalistin – usein konkreettisestikin autokuskina – paikallisten lähteiden luo ja tasapainottelee oman luotettavuutensa uhalla vuoroin näiden, vuoroin journalistin arvomaailman läpi katsoen (Palmer 2019, 15).

”Fiksaamisen” kaltaista toimintaa on harjoitettu läpi vuosisatojen, ja modernia fiksaamista on hyödynnetty varsinkin sotajournalismissa jo kauan, vaikka sen tutkimus on alkanut vasta 2000-luvulla. Perinteinen ammattikäsitelmä sekä myös tutkimuskirjallisuus fikseereistä on esittänyt heidät lähtökohtaisesti journalistien ammattilaisten hierarkiassa alemmalle portaalle sijoittuvina ”apureina” (Palmer 2019, 19). Uudempi tutkimus on kuitenkin alkanut huomioida ammatin monipuolisuutta sekä haastaa siihen usein liitettyä länsimaista katsetta (Kotišová ja Deuze 2022, 1161). Myös fikseereitä hyödyntävien journalistien omat näkemykset ovat laventuneet arvostamaan heitä työtovereina (Murrell 2015, 30), mutta julkisuudessa ammatti on edelleen varsin

näkymätön: fikserit tulevat harvoin mainituiksi lopullisissa jutuissa niiden omistajuuteen ja perinteisiin hierarkioihin liittyvien käsitysten vuoksi (Kotišová ja Deuze 2022, 1165).

Ulkomaiden tapaan myös suomalaisella journalismin ammattikentällä fikserikeskustelua käydään edelleen melko epävirallisesti, ja fiksureiden palkkaaminen toimii samoin kuin länsimaisessa journalismissa laajemmin: suullisten suositusten kautta. Esimerkiksi Journalistiliiton jäsenlehden *Journalistin* artikkeleissa (mm. Haapalainen 2024; Honkonen 2023; Pietarinen ja Vehkasalo 2022) teemoina ovat korostuneet yhtä lailla huoli fiksureiden turvallisuudesta kriisialueella sekä samaan aikaan heidän luotettavuutensa varsin kriittinen arviointi, mikä heijastelee alan sisäistä ristiriitaista mielikuvaa fiksureista ja heidän kanssaan toimimisesta. Yhtäältä fikseri on nykyisenlaisessa journalismissa tärkeä, suojeltava työtiimin jäsen, toisaalta suomalaisilla journalisteilla on vahva itsenäinen moraal- ja totuuskäsitys, jonka raameissa fikseri ei välttämättä pysty toimimaan. Fiksereillä tahollaan on usein realistisempi näkemys siitä, että täydellisen objektiivisuuden sijaan jokaisella journalistilla on oma perspektiivinsä tiedon tuottamiseen (Palmer 2019, 43).

Suomessa fiksureiden edellä mainittu näkymättömyys korostuu paitsi sanomalehti- ja televisiojournalismin bylineissä, myös suomalaisen journalismin tutkimuksen kontekstissa, jossa ei ole tehty juuri lainkaan fiksureita käsittelevää tutkimusta. Tämän vuoksi kandidaatintutkielmani tavoitteena on muodostaa tarkempi katsaus siihen, millainen asema kansainvälisessä ja kotimaisessa mittakaavassa usein pimentoon jäävillä fiksureilla todella on suomalaisen journalismin silmissä ja mitä journalistit itse suhtautuvat heihin ammattilaisina ja työtovereina.

Tutkin kandidaatintutkielmassani journalistien ja fikserin yhteistä työprosessia ja luottamuksen rakentumista sen aikana nimeämällä ja analysoimalla journalistien haastatteluissa esiin nousevia teemoja. Lähestyn tutkimusaihetta asettamalla tapausesimerkiksi Helsingin Sanomien Ukrainan sodan (2022–) aikana useilla määräaikaikaisilla juttumatkoilla työskennelleet journalistit. Matkoilla on syntynyt arvostettua journalismia – muun muassa pysäyttävä Vuoden lehtikuva 2023 (Sirén 2023) –, jossa fikserit kuitenkin mainitaan harvoin. Toteutan tutkimukseni

haastattelututkimuksena journalismin ammattilaisten henkilöäkökulmasta käsin. Haastattelututkimuksen keinoin avaan heidän henkilökohtaisia kokemuksiaan intensiivisestä yhteistyöstä fiksureiden kanssa, työkäytäntöjen rakenteita ja taustoja sekä ihmissuhteita, joita poikkeukselliset työkeikat synnyttävät.

2 KIRJALLISUUSKATSAUS

Seuraavassa kirjallisuuskatsauksessa lähestyn tutkielmani aihetta ensin ylätasolta esittelemällä fikserin ammatin käsitettä ja työnkuvaa (luku 2.1). Fiksereiden ja journalistien välisten suhteiden tarkemman teoreettisen viitekehystämisen kautta (luvut 2.2–2.3) etenen taustoittamaan fiksureiden tukemaa sotajournalismia Ukrainan sodan kontekstissa (luku 2.4). Päätän katsauksen rajaamalla ja esittelemällä tutkimuskysymykseni (luku 2.5), joihin vastaamista läpikäyty kirjallisuus tukee. Kirjallisuuskatsaukseni tarkoituksena on kytkeä oma tutkimukseni kirjallisuudessa ilmenevään fiksureiden asemaan kollegoina ja lähteinä sekä nykyhetken ulkomaan- ja sotajournalismiin.

2.1 Fikserin määritelmä ja työnkuva

Kuten johdannossa on jo lyhyesti avattu, *fikseri* on paikallinen tai kohdemaassa tai -paikassa pidempään oleskellut ja sen hyvin tunteva henkilö, jonka ulkomailta jutuntekoon saapuva toimittaja palkkaa avukseen tai yhteistyökumppanikseen (Palmer 2019, 9). Meritoituneetkin ulkomaantoimittajat tarvitsevat usein taustatukea fikseriltä, jolla on niin kutsuttua ”ruumiillistunutta pääomaa” esimerkiksi paikallistuntemuksessa, verkostoissa ja turvallisuustilanteen ymmärtämissä (Murrell 2015, 77; Palmer 2018, 1331), joita toimittajan ei ole itse ollut esimerkiksi ajallisista syistä mahdollista hankkia.

Fikserin käsitteen kattavuutta ja oikeellisuutta on etenkin viime aikoina kyseenalaistettu, sillä sen voi tulkita rajaavan ammatin työnkuvan toiseuttavasti vain käytännön asioiden ”fiksaamiseen”, mitä on pidetty journalistin työtä yksinkertaisempänä avustaja-tason työnä (Arjomand 2022, 49; Palmer 2022, 217). Turo Uskali käyttää *Ulkomaanuutisten uusi maailma* -teoksessaan (2007, 62) lyhyessä maininnassaan fiksureista suomeksi käännettyä käsitettä *yhteystoimittaja*, joka antaa fiksureiden työroolista semanttisesti kattavamman kuvan verkostojen sekä kielellisten ja kulttuuristen siltojen luojana. Tässä tutkielmassa viitataan edellä kuvattua työtä tekeviin henkilöihin kuitenkin edelleen fikserinä, sillä käsite on toistaiseksi pysynyt laajassa käytössä niin kyseistä ammattia harjoittavien itsensä suussa kuin esimerkiksi

kansainvälisissä rekryointipalveluissakin, ja se on levinnyt englannin kielestä myös suomalaiseen lehtipuheeseen. Vastaavasti viittaa myöhemmissä luvuissa tutkimuksessa haastattelemiini suomalaisiin toimittajiin ja kuvaajiin *journalisteina* vertailun johdonmukaisuuden vuoksi, en arvotusperusteisesti; myös paikalliset fikserit ovat usein journalisteja, ja käsittelen tässä tutkielmassa fiksaamista omana erityisenä työroolinaan.

Plaut ja Klein (2020) toteavat, että ilman fikseireitä nykyinen tapa tehdä globaalia journalismia, jossa toimittaja voi matkustaa kohdemaahan ilman sen kielen ja kulttuurin perusteellista tuntemusta, ei olisi mahdollinen. Tätä viime vuosikymmenten aikana talous- ja aikasyistä laajasti käyttöön otettua tapaa vierailta maassa lyhyen aikaa kotimaasta käsin kutsutaan *laskuvarjojournalismiksi* (Fondren ym. 2019, 1). Sen yleistyminen on laajentanut fikserin työroolia ja vastuuta entisestään (Plaut ja Klein 2020; Palmer 2022, 219). Etenkin kriisialueille ”laskeutuminen” vaatii turvallisuus- ja kontaktointisyistä fikserin palveluita, ja suuri osa kansainvälisestä fikserin ammattia ja asemaa käsittelevästä tutkimuksesta käyttääkin lähtökohtanaan kriisialuekertomuksia, vaikka fikseireitä käytetään myös rauhanomaisemmissa ympäristöissä.

Laskuvarjojournalismiin raportointitapana liittyy riskejä kiireessä korostuvan sensaatiomaisuuden ja objektiivisuuden näkökulmasta, mutta toisaalta ”laskeutuvakin” journalisti voi olla käsiteltävän konfliktin asiantuntija (Fondren ym. 2019, 2). Muun muassa Murrellin (2015) haastattelemat eri maita kiertäneet pitkän linjan kirjeenvaihtajat ja ulkomaantoimittajat ovat tyyppiesimerkki arvostetussa asemassa olevista journalisteista, jotka etsivät fikseireiden kautta parasta reittiä uutisten ja tarinoiden luo ja joilla on vakiintuneet, toimivat kriteerit fikseireiden etsimiseen. Fikserin palkkaaminen perustuu edelleen hyvin usein suullisiin suosituksiin ja arviointikykyyn (Plaut ja Klein 2019, 1706). Fikseireiden käyttö näkyy harvoin medioiden virallisissa työkulun oppaissa, journalismin opetuksesta puhumattakaan (Arjomand 2022, 62–63).

Vierailevien journalistien tarpeiden kannalta fikserin taidoista keskeisimpänä korostuu usein kaikessa yksinkertaisuudessaan paikallisesti puhutun kielen tai kielten taito (Murrell 2010, 73), jonka avulla fikseri pystyy luovimaan hankalissakin oloissa ja

hankkimaan monipuolisia kontakteja. Fikserin monipuolinen työnkuva on sekoitus kielellistä ja kulttuurista käännöstyötä, paikallisten uutisaiheiden selostamista ja taustoittamista, tarinankerrontaan ja kehystykseen suoraan tai epäsuorasti vaikuttamista, kontaktointia sekä yleistä käytännön apua kuten kuljetusten, kulku- ja maahantulolupien ja majoitusten hoitamista. Fikserillä on suuri vastuu myös turvallisuuden arvioijana konflikteissa; vaaran elementti on ammatissa jatkuvasti läsnä (mm. Arjomand 2022; Murrell 2015; Palmer 2019; Plaut ja Klein 2019).

”Sisäpiiriläisenä” toimiva fikseri auttaa journalistia ”saamaan” haetun tarinan tai ”pääsemään sen luo”. (Murrell 2010, 131; Palmer 2019; Plaut ja Klein 2020). Työtehtävien kulloinenkin laajuus riippuu vierailevan toimittajan yksilöllisestä halusta antaa fikserille valtaa, ja fikseri myös vastaavasti peilaa toimittajan tarpeita (Murrell 2015, 103). Alkujaan fikseri on mielletty nimenomaan yksinkertaisia tehtäviä, kuten autokuskaamista, hoitavaksi apuriksi (*unskilled worker*), mutta nykyhetkessä työn monisyisestä luonteesta käydään enemmän keskustelua ja käsitykset myös toimittajien puolelta ovat laajenemassa (Palmer 2019, 61).

Kansainvälisellä tasolla fikserien työroolin luonnetta ja merkitystä on alettu tutkia laajemmin vasta 2000-luvun ensimmäiseltä vuosikymmeneltä lähtien, erityisesti syyskuun 11. päivän jälkeen käynnistyneen ”terrorismin vastaisen sodan” jälkimainingeissa, kun fikseriestä tuli journalismin tekijöille ennennäkemättömän vaarallisella sota-alueella konkreettisen elintärkeitä suojelijoita ja lähteitä (Plaut ja Klein 2019, 1698).

Suomessa fikseriestä on kuitenkin toistaiseksi tehty hyvin vähän journalistiikan alan tieteellistä tutkimusta, vaikka heidän palvelujaan käytetään kotimaisissakin medioissa melko usein varsinkin sota- ja kriisialuejournalismissa. Ulkomaisten lähteiden ja suomalaisten haastateltavien yhdistäminen tarjoaakin tässä tutkielmassa mahdollisuuden hedelmälliseen vertailuun. On tähdellistä tiedostaa, että tutkimuksessa hallitsee englanninkielisten suurmedioiden kotimaiden näkökulma, ja esimerkiksi yhdysvaltalainen journalismi on usein paljon suuremmin kytköksissä konflikteihin kuin suomalainen, mutta globaalin pohjoisen journalistien yleiset näkemykset ja asenteet

esimerkiksi juttujen omistajuutta ja fikserisuhteiden luonnetta kohtaan vaikuttavat melko laajassa määrin jaetuilta. Tarkastelenkin tässä tutkielmassa sitä, miten Suomi mahdollisesti asettuu tähän yhtälöön maantieteellisestä ja kulttuurisesta näkökulmasta.

2.2 Vierailevan journalistin ja fikserin välinen suhde

Luvussa 2.1 sivuamani Turo Uskalin maininta fikseristä muuten kattavassa teoksessaan on alle sivun mittainen, mutta sitäkin paljonpuhuvampi:

"Päivittäisjournalismissa fikseriä ei juuri näy. Yleensä heidät on pyyhitty pois jutuista, ja vain toimittaja esiintyy jutun tekijänä. Voikin väittää, että yhteystoimittajat ja heidän tärkeä roolinsa on pitkään ollut yksi ulkomaan uutisoinnin tabuista. Yhteystoimittajien olemassaolo nimittäin paljastaa useimpien toimittajien kulttuuriset rajat, etenkin kielitaidon puutteet."
(Uskali 2007, 62)

Fikseri jää ohimeneväksi sivuhahmoksi paitsi Uskalin teoksessa myös journalismissa sellaisena kuin se näyttäytyy lukijakunnalle. Tämä ei ole sattumaa, sillä yleisön silmissä jutun oppaana tuntemattomalle alueelle toimii lähes yksinomaan "todistajana" toimiva toimittaja (Palmer 2019, 16; Murrell 2017, 20). Ulkomailta, konfliktien ja jännitteisten poliittisten tilanteiden keskeltä tehty, jopa tarunhohtoinen journalismi henkilöityi Murrellin (2010, 127) mukaan julkisuudessa ja tutkimuksessa hyvin kauan pelkästään lopulliseen julkaisuun nimensä liittäneisiin journalisteihin. Heidän omaelämäkertoissaankin fikserit sekä muut apuna olleet ovat alkaneet esiintyä vasta hiljattain. Murrell (2015, 29) toteaa, että paikan päällä tehtävä kirjeenvaihtaja- ja keikkajournalismi liitetään yhä edelleen vahvasti meritoituneisiin pitkän linjan toimittajiin.

Kotišová ja Deuze (2022, 1161) huomauttavat, että olemassa olevassa tutkimuksessa on jo pureuduttu kattavasti esimerkiksi fikserin ammatin perusluonteeseen, mutta on sen sijaan vältelty esimerkiksi fikserin työn riskialttiuden sekä fikserin ja journalistin voimasuhteiden käsittelemistä sekä omaksuttu usein lähtökohtana ajatus, että fikseri on perustavanlaatuisesti erilainen ja alempiarvoinen kuin journalisti. Kirjallisuudessa fikserillä kuitenkin on selkeä käsitys omasta työnkuvastaan ja sen rajoista: fikseritkin

arvostavat vastavuoroisesti toimittajissa huolellisuutta ja kiinnostuneisuutta ja kokevat, että heidän oma työnsä on paljon muutakin kuin kevyttä auttelua ja nojaa laajaan tietopohjaan ja näkökulmien tarjoamiseen (Murrell 2015, 84). Journalistienkin käsitysten on viimeaikaisissa haastattelututkimuksissa sekä omaelämäkerroissa kuitenkin havaittu olevan nykyään vähittäisessä muutoksessa (emt., 30).

Näkyvyys muulle journalistiselle ammattikunnalle sekä sisältöä kotimaassa seuraavalle yleisölle on suuri tema fikseireitä käsittelevässä tutkimuksessa ja sen puutteessa. Ulkomaanjournalismin tutkimuksessa korostetaan usein kokeneen kirjeenvaihtajan tai toimittajan sankariroolia, vaikka taustalta löytyy lähes aina myös fikseri, joka jää mediakentän sisäistä keskustelua lukuun ottamatta usein huomiotta (Murrell 2015, 127). Lindsay Palmer (2019, 18–19) kutsuu fikserin työtä ”maanalaiseksi työksi”, jota tehdään rekrytoinnista lähtien melko epämuodollisesti tiiviinä yhteistyönä. Fikserin tittelin erottaa Palmerin (2019, 3) mukaan esimerkiksi paikallisesta toimittajasta siinä, että henkilön odotetaan tekevän varsin kattavaa taustatyötä ilman esiintymistä lopullisessa tuotteessa. Vaikka fikserit paikallisina toimijoina mahdollistavat vieraileville toimittajien ja kuvaajien kelvot työolosuhteet (Palmer 2019, 17), he jäävät edelleen usein niukalle huomiolle yleisön silmissä (Kotišová ja Deuze 2022, 1161). Näin tapahtuu myös suomalaisissa uutismedioissa.

Fiksereiden ja journalistien suhde ja kummankin nauttiman julkisuuden ero ovat Kotišován ja Deuzen (2022) mukaan kytköksissä myös siihen tosiasiaan, että ulkomaanjournalismi on pääpiirteissään ollut yksisuuntaista, länsimaista katsottuna itään ja etelään suuntautunutta toimintaa. Se on siten kytkeytynyt laajempiin kolonialistisiin voimasuhteisiin, joiden pohjalta kirjeenvaihtaja–fikseri-hierarkia sekä stereotypiat fikserin ei-objektiivisuudesta ovat rakentuneet (Plaut ja Klein 2020). Vaikka fiksaaminen ei enää nykypäivässä ole yksioikoisesti läntisen journalistin matkustamisen tulos ja sitä tehdään globalisoituneessa maailmassa moniin suuntiin (Palmer 2019, 8), nämä asenteet eivät ole kokonaan hävinneet. Kotišová ja Deuze (2022) suosittavat tulevalle tutkimukselle aidosti postkoloniaalia tapaa nähdä fikserit monisyydinä henkilöinä, ei uhreina.

Vaikka nykyhetken mediamaailma on hyvin kansainvälinen ja tietoa ja kommunikaatiota on saatavilla kielimuurien yli, matkustavien toimittajien perimmäinen inhimillinen tunne vierailijuuudesta ja kulttuurieroista on pitänyt fikserin ammatin hengissä (Palmer 2019, 11). Journalistin pitkäkään oleskelu kohdemaassa ei tarkoita, että hän olisi halunnut tai pystynyt hankkimaan esimerkiksi kaikenkattavan kielitaidon (Murrell 2015, 73), vaan fikserihin turvaudutaan pysyväisluontoisestikin. Journalistien näkökulmasta fikserit ”tuovat turvallisuuden tunnetta vain olemalla läsnä, vaikkei hänen panostaan juuri sillä hetkellä tarvitsisikaan” (emt., 77). Dynamiikka on Plautin ja Kleinin (2019, 1699) mukaan ”keskinäisriippuvainen mutta epätasa-arvoinen”: journalistit eivät aina tunnista fikserin merkitystä henkilönä vaan näkevät tämän ennemminkin työkaluna tarinan luomisessa.

Arjomand (2022, 98) käyttää käsitettä *fikserin paradoksi*: fikserin kytkeytyminen tiettyyn ympäristöön on samanaikaisesti sekä tämän suurin voimavara että heikkous. Fikserin sosiaalinen ja emotionaalinen läheisyys lähteisiin on välttämätöntä juttujen syntymiselle. Samalla tiukat sidokset ja juuret raportoinnin tapahtumapaikkaan tekevät hänestä journalismin silmissä jossain määrin jäävin ja saattavat siten estää tavoittelemasta korkeampia titteleitä ja niiden kautta ammatillista näkyvyyttä. Vaikka luotettavuuden arviointi journalistien puolelta vaikuttaa tutkimuksen valossa ylikorostuvan, vuorovaikutuksessa syntyvän tiedon vahvistaminen on kuitenkin välttämätöntä. Luottamuksen syntymisestä muodostuu esimerkiksi Palmerin (2019) ja Arjomandin (2022) teoksissa monimutkainen kuva, joka perustuu niin ammattieettisiin kuin henkilötasonkin yhteensopivuuksiin.

Fikserin ja journalistin suhteelle on ominaista, että vaikka journalistinen tuote syntyy yhteistyössä, työprosessissa tulee kohta, jossa fikserin odotetaan ”luopuvan tarinasta” (Palmer 2019, 29) ja antavan journalistin viimeistellä se ja julkaista se omissa nimissään. Fikserit itse ovat kirjallisuudessa suhtautuneet näkyvyyteensä vaihdellen: osa kaipaa laajempaa tunnustusta ammattilaisuudestaan, osa taas ei koe suurta intohimoa journalismiin avustamisen ohella tai pysyttelee mielellään ruohonjuuritasolla, jonka tuntijoina he ovat parhaimmillaan (Arjomand 2022, 299; Palmer 2019, 173).

2.3 Fikserit juttujen lähteyttäjinä ja välittäjinä

Vaikka fikseri ”luopuukin” jutusta, hänellä on kuitenkin ehtinyt olla ratkaiseva asema sen syntyprosessin eri vaiheissa. Plautin ja Kleinin (2019, 1697) mukaan sitä, missä määrin fikserillä on konkreettista valtaa vaikuttaa lopullisen jutun sisältöön ja kulmiin, on kuitenkin tutkittu varsin vähän. Journalistien ja fikserien itsensä näkemyksiä kysyttäessä on havaittu, että erot vaikutuksen laajuuden arvioinnissa voivat olla hyvinkin suuria, jopa siinä määrin, että journalisti ja fikseri näkevät koko fiksaamisen prosessin erilaisena (Kotišová ja Deuze 2022, 1165). Fikserit itse pyrkivät tiedon tarjoamisessaan ja -keruussa aktiivisesti objektiivisuuden ihanteeseen, mitä journalistit eivät puolestaan odota heiltä uskoen viime kädessä vastaavansa itse jutun todenmukaisuudesta (Murrell 2010, 85). Todellisuudessa journalistinen tuote syntyy kuitenkin ketjussa, johon vaikuttavaa journalistin ja fikserin ohella vielä kolmansiaakin tekijöitä (Arjomand 2022, 94).

Käytännön tasolla fikserin vaikutuksen voidaan sanoa olevan ratkaiseva esimerkiksi siinä suhteessa, että fikseri on usein se, joka journalistin pyynnöstä etsii haastateltavia tai käyttää hyödykseen kontaktejaan paikallisiin viranomaisiin joko lupien tai suorien kommenttien keräämiseksi (mm. Palmer 2019, 39). Nämä tahot toimivat journalistin ja fikserin yhteistyön pohjalta syntyvien juttujen *lähteinä*. Siinä missä tyypillinen journalistinen lähde on monesti jollain tapaa voimakas henkilö tai organisaatio (Harcup 2014a), fikseri vie toimittajan usein verkostojensa kautta ruohonjuuritason henkilöiden ja tarinoiden äärelle ja toimii tällöin *välittäjänä (broker)* eri todellisuuksissa elävien journalistien ja haastateltavien välillä (Arjomand 2022, 50). Jotta välittäminen onnistuu kummankin osapuolen kannalta parhaiten, laskuvarjojournalismissa korostuvatkin erityisen paljon onnistunut taustatyö fikserin hankkimisessa sekä syntyvän luottamuksen taso journalistin ja fikserin välillä (Palmer 2019, 43).

Berkowitz (2019, 176) kiteyttää, että lähteiden löytäminen juttuihin ja vuorovaikutus lähteiden kanssa on yksi journalismin kulmakivistä. Hän huomauttaa, että journalistin ja tämän lähteiden välisessä suhteessa kummallakin osapuolella on paljon pelissä:

edellisen uskottavuus riippuu jokaisen jutun todenperäisyydestä, jälkimmäisellä taas on mielessään omat intressinsä ja jutun sävyn mahdollinen vaikutus häneen jatkossa. Fikseri toimii työssään sekä lähteenä itse taustoittaessaan tilannetta journalistille sekä lähteiden hankkijana, jolloin hän on vastuussa toimittajan suuntaan luotettavuudesta ja autenttisuudesta ja lähteille vastaavasti siitä, että toimittaja kohtelee heitä asianmukaisesti. Fikserin on pohdittava tapauskohtaisesti, mitä kontakteistaan hän käyttää esimerkiksi sen kannalta, voiko journalistin luottaa kohtelevan lähdeä emotionaalisesti korrektisti ja mitä työn jälki merkitsee tulevia keikkoja ajatellen (Arjomand 2022, 130–132).

Journalistin on luotettava fikserin jakavan käsityksen todenmukaisuuden periaatteista myös esimerkiksi silloin, kun tämä simultaanitulkkaa haastatteluja haastatteluhetkellä toiselle kielelle. Omien intressien ja olosuhteiden pakon ristitulessa fikseri luovii haastateltavan ja haastattelijan näkökulmien välillä: hän saattaa joutua pehmentämään kysymyksiä mutta saattaa toisaalta myös asettua haastattelijan puolelle saadakseen tyydyttävän vastauksen (Palmer 2019, 15 ja 139). Palmerin haastattelemat fikserit kertovat kääntämisen olevan erityisen jännitteinen osa työtä, sillä siinä kohtaavat journalistin paljas tarve kieltä hallitsevalle tulkille ja ajoittain selväkin epäluottamus kääntämisen luotettavuutta kohtaan. Koska työn taustalla häälly usein raskas konfliktitilanne, emotionaalinen arviointikyky korostuu fikserin taidoissa.

2.4 Ukrainan sota ja fikserit sotajournalismissa

Kuten edellä on avattu, fikserit ovat erityisen kysytyjä sodissa ja kriisialueilla tehtävässä journalismissa sen viime aikoina korostuneen uutisarvon takia (Palmer 2022, 220). Näin on ollut myös helmikuussa 2022 alkaneessa Venäjän hyökkäyssodassa Ukrainaan. Venäjän ”sotilaallinen erikoisoperaatio” alkoi 24. helmikuuta 2022, ja konflikti iskuineen levisi seuraavien päivien aikana laajalle maahan (Cox 2023, 438). Etenkin länsimaiset mediat lähtivät alusta alkaen tekemään laskuvarjolähestymiseen (luku 2.2) pohjautuvaa *sotajournalismia* paikan päälle Ukrainan kaupunkeihin ja rintamille.

Neil Harcup (2014b) määrittelee sotajournalismin omaksi journalismin alalajikseen, jossa aseellisesta konfliktista ja sodankäynnistä uutisointi yhdistyy kriisitilanteen tuomiin teknisiin ja turvallisuuden riskeihin sekä eettisiin kysymyksiin. Ukrainan asema maana, johon hyökättiin ilman hyväksyttävää syytä, on edesauttanut kansainvälisen yhteisön sympatioita sitä kohtaan. Journalismin roolista sodissa on viime vuosikymmeninä muodostunut suuri (Nygren ym. 2018, 1060), ja heti sodan alkumetreistä lähtien Ukraina on pyrkinyt saamaan länsimaisen yhteisön puolelleen myös informaation ja uutisnarratiivien osalta (Yarchi 2022, 1). Paikallisten fiksureiden merkityksessä korostuu kyky ohittaa mahdollinen propaganda. Heidän tehtävänsä on Ukrainassakin toimia lähteyttäjinä sekä antamalla itse ajankohtaisia taustatietoja että johdattamalla journalistit kulloistenkin hetkessä tärkeiden lähteiden (Berkowitz 2019, 168), esimerkiksi sodassa loukkaantuneiden, viranomaisten tai armeijakontaktiensa luokse, kun journalistit hakevat haastattelumateriaalia äkkinäisesti muuttuvan tilanteen käännteistä ja vaikutuksista.

Sotien kaltaisista kriiseistä uutisoimisessa korostuu nykyään myös niiden emotionaalista vaikutuksista kertominen (Pantti ym. 2012, 61). Se puoltaa paikan päälle menemistä myös Suomesta käsin, sillä Ukrainan kriisi koskettaa suomalaisia erityisen vahvasti maan historiallisen Venäjä-suhteen takia. Poliittis-historiallinen konteksti vaikuttaa suuresti sota-uutisoinnin sävyyn (Nygren ym. 2018, 1073), ja Suomessa journalismilla on merkittävä vaikutus Venäjä-käsityksiin (Ojajärvi ja Valtonen 2011, 44). Vaikka ulkomaantoimitusten resurssit ovat Suomessakin pidemmällä aikavälillä olleet laskemaan päin (Uskali 2007, 14), paikan päälle Ukrainaan meneminen ”laskuvarjojournalistina” on ollut melko yleistä: esimerkiksi Helsingin Sanomat lähetti maahan sodan ensimmäisenä vuonna jatkuvasti toimittaja-kuvaajapareja ja on edelleen jatkanut linjaa harventunein väliajoin. Samaa ovat tehneet muutkin kotimaiset mediat sekä freelancejournalistit, usein fiksureiden avulla, kuten johdannossa sivutut Journalistin artikkelit näyttävät.

Paitsi, että Ukraina-raportointi linkittyy suomalaisen ulkomaajournalismin historiallisten ja geopolittisten Venäjä-narratiivien jatkumoon (Uskali 2007, 18 ja 215; Ojajärvi ja

Valtonen 2011, 21), se on väistämättä tunnelatautunutta myös juttumatkojen tasolla, sillä toimittajien yhteistyökumppanit, fikserit, työskentelevät sotaa käyvässä kotimaassaan. Kun sota koskettaa paikallista fikseriä suoraan, vuorovaikutuksen ja luotettavuuden arviointi näyttelevät erityisen suurta roolia tämän ja vierailevan journalistin välisessä suhteessa. Kriisialueella luottamus on keskiössä tilanteen vaarojen ja fikserin arviointikyvyn merkittävyyden takia (Palmer 2022, 220).

Johana Kotišová huomauttaa artikkelissaan (2024), että mikäli fikserin paikallissiteet aiheuttavat epäluuloa, se on osin aiheetonta. Artikkelinsa tutkimukseen, jossa tarkastellaan kriittisesti tätä tutkimuksessa ja globaalien pohjoisten journalistien keskuudessa esiintyvää epäluottamusta, hän haastatteli myös Venäjän hyökkäyssodan alkumetreillä työskennelleitä ukrainalaisia fikseireitä. Kotišován ukrainalaiset haastateltavat kertoivat muun muassa refleктоivansa tunteiden vaikutusta työhönsä varsin paljon ja kokivat niistä huolimatta pystyvänsä toimimaan ammattimaisuuden periaatteiden mukaisesti ja kritisoimaan tarvittaessa myös oman maansa toimia sodassa. He kokivat keskeisenä sen, että oma tunnetason tieto sodasta sai myös vierailevat laskuvarjojournalistit ymmärtämään sodan vaikutukset ennalta määrättyjä narratiiveja syvemmin. Näin vierailijoiden viileä objektiivisuus ja paikallisten inhimillisempi näkökulma täydensivät toisiaan.

Kotišová (emt.) korostaakin alueellisten tunnesiteiden ja niiden mahdollistaman historiallisen sekä eettisen ymmärryksen ja oikeuskäsityksen positiivisia vaikutuksia journalismin integriteettiin. Hän huomauttaa, että näitä ominaisuuksia itse asiassa arvostetaan fikseireissä aiempaa enemmän. Myös Pantti ym. (2012, 87) toteavat, että tunteiden näkyminen kriiseistä kertovassa journalismissa on yhä perustellumpaa. Vaikka emotionaalisuus osin sallitaan yhteistyössä ja syntyvissä teksteissä, journalisteilla on edelleen taipumus arvioida fikserin mahdollisia motiiveja varsin kriittisesti (Palmer 2018, 1344) luvussa 2.2 esitellyn fikserin paradoksin mukaisesti.

2.5 Tutkimuskysymysten esittely

Journalistin ja fikserin välinen suhde tarjoaa Suomenkin mediakentällä useita erilaisia mahdollisia lähestymiskulmia. Tässä kandidaatintutkielmassa keskityn tutkimaan suomalaisten journalistien käsityksiä fikserin työroolista ja vaikuttavuudesta sekä luottamuksellisen suhteen rakentumisen kulmakiviä Ukrainan sodan näyttämöllä tehtävässä työssä. Ylätason tutkimuskysymykseni on: *mistä seikoista journalistin ja fikserin välinen yhteistyö ja työroolit keikkojen aikana rakentuvat*. Lähestyn tätä analyysissä (luku 4) ja tutkimuskysymyksiin vastaavassa pohdinnassa (luku 5) kahden alakysymyksen kautta:

1) *millaisiksi journalistit määrittelevät fikserit suhteessa itseensä*: tutkin fikserin työpanokseen, näkökulmiin ja oikeuksiin liittyviä odotuksia ja rajoja, ja

2) *miten luottamus fikseriin rakentuu*: kartoitan, mistä professionaali, tiedonvälityksen tasoon liittyvä luottamus sekä henkilökohtaisen tason turvallisuuden tunne journalistien mielestä sotaoloissa syntyvät.

Seuraavassa luvussa avaan, millaisen aineiston avulla ja millaisilla metodeilla lähestyn näitä tutkimuskysymyksiä.

3 AINEISTO JA MENETELMÄ

Tässä luvussa esittelen tutkielmani tutkimusaineiston ja käyn läpi sen keruuprosessin sekä sen analysoimiseen valitsemani menetelmää, haastattelututkimusta. Ensimmäisessä alaluvussa käyn läpi aineistoni rajaukseen vaikuttaneita seikkoja ja tutkimuksen mahdollisia rajoitteita. Toisessa alaluvussa avaan ja perustelen tarkemmin tutkimusmetodiani ja analyysitavan valintaani.

3.1 Aineiston rajaus ja esittely

Lähestyn tutkimusaiheeni journalismin tekijöiden tasolta, minkä vuoksi toteutin tutkielmani aineistonkeruun haastattelututkimuksena. Haastattelin kolmea Helsingin Sanomien journalistia, jotka ovat käyneet useammilla juttumatkoilla Ukrainassa helmikuun 2022 jälkeen ja tehneet niistä jokaisella tiivistä yhteistyötä fiksureiden kanssa. Helsingin Sanomat on tilaajamäärältään Suomen suurin painettu sanomalehti (Media Audit Finland 2024), ja sillä on valtakunnallisesti verrattain suuret resurssit tehdä ulkomaanjournalismia myös kirjeenvaihtajien ja laskuvarjojournalistien avulla. Ukrainan sodan aikana lehti on panostanut huomattavan usein kattavien reportaasien ja haastatteluihin jälkimmäisten turvin. Aina, kun Helsingin Sanomat lähettää toimittajasta ja kuvaajasta muodostuvan työparin Ukrainaan, mukaan palkataan myös fikseri (Kähkönen 2024¹), minkä vuoksi lehdellä on useita journalisteja, joilla on vertailtavia näkemyksiä fikseriyhteistyöstä saman konfliktin poikkeuksellisessa kontekstissa.

Haastattelut tehtiin kasvotusten lokakuun 2024 aikana, ja jokaisen kesto oli vajaat puolitoista tuntia. Analyysini aineistona toimivat tekstimuotoiset litteraatit, jotka tein haastattelunauhoista. Litteraattien yhteenlaskettu sivumäärä oli noin 60 sivua. Kandidaatintutkielman kokoisessa haastattelututkimuksessa ohjeellinen

---

¹ Virve Kähkönen, "Kriisialuejournalismi" (luentoesitys, Tampereen yliopisto, 26. syyskuuta 2024).

haastateltavien määrä on kolme henkilöä. Kyseessä on siten melko pieni otos, eivätkä yhteenvedon tulokset ole laajasti yleistettävissä. Haastatteluiden kautta on kuitenkin mahdollista analysoida samassa toimituksessa työskentelevien journalistien yhteneviä ja eriäviä henkilökohtaisia näkemyksiä ja mielipiteitä aiheeseen.

Tutkimuksessani keskeisessä asemassa olevat fikserit eivät myöskään tule suoraan kuulluiksi, mutta huomioin heidän näkökulmansa lähdekirjallisuudessa esille nousseiden mielipiteiden kautta. Suomalaisen journalistien haastattelu antaa mahdollisuuden havainnoida sitä, missä määrin kotimainen media on omaksunut mahdollisen globaalien pohjoisten katseen fikseriä kohtaan, ja miten kotimaiset toimituskulttuurit vaikuttavat näkemyksiin. Ammatilliseen kokemustasoon keskittyminen on myös mielekäs alue aloittaa fikseritutkimusta Suomen kontekstissa.

3.2 Menetelmä

3.2.1 Haastattelututkimus

Aineistonkeruutavakseni valikoitui nimenomaan haastattelututkimus, sillä tutkimuskysymykset vaativat vastaajikseen journalismin ammattilaisia, joilla on ensi käden kokemusta alan käytännön työstä ja kriisialueilla toimimisesta. Helsingin Sanomien Ukraina-raportointi kohdemaahan ”laskeutuen” on ollut systemaattista ja jatkuvaa, joten haastateltavilla oli tarjota vastauksissaan pidempiaikaista perspektiiviä. Koska tutkimuskysymykseni keskittyvät nimenomaan työrooleihin ja yhteistyön kehitykseen ja kulkuun, koin keskeisenä, että haastateltavat pääsevät avaamaan aihetta tarpeeksi kattavasti ja pohdiskellen verrattuna esimerkiksi kyselyllä toteutettuun tutkimukseen.

Kokosin haastatteluja varten niin kutsutun puolistrukturoidun haastattelurungon (ks. liite 1), joka toimi lähtökohtana haastattelujen aiheisiin. Puolistrukturoitu muoto tarkoittaa, että esitettävät kysymykset ovat pääpiirteittäin samat, mutta haastateltavat vastaavat omin sanoin (Eskola ja Suoranta 1998). Se helpottaa vertailukelpoisten vastausten saamista, mutta jättää mahdollisuuden haastattelutilanteessa esiin tuleville uusille aiheille, keskustelun erilaiselle etenemisjärjestykselle sekä yksilöllisille

jatkokysymyksille. Runkokysymykseni käsittelivät muun muassa journalistien ajatuksia yhteistyön sujuvuudesta, professionaalisen ja emotionaalisen luottamuksen syntymisestä ja kokemuksista itse yhteistyöstä kentällä.

Pyrin haastatteluissa noudattamaan Hyvärisen (2017, 30) luonnehtimia haastattelijan asenteeseen liittyviä ohjenuoria sekä Rannan ja Kuula-Luumin (2017, 415) ohjeita haastateltavan kattavasta informoinnista. Haastattelut nauhoitettiin, litteroitiin ja tallennettiin analyysivaiheen ajaksi. Analyysiä ja tutkielmatekstiä varten anonymisoin haastateltavat asianmukaisesti myös litteraateissa (Ranta ja Kuula-Luumi 2017, 419). Viittaan tutkielman analyysiosiossa haastateltaviini nimillä journalisti 1, journalisti 2 ja journalisti 3. Säilytin aineistoa hallussani vain analyysin sekä tutkielman hyväksyttämisen ajan, minkä jälkeen poistin materiaalin tietosuojaa silmällä pitäen.

3.2.2 Teemoittelu

Analysoin ja jäsentelen haastatteluista syntyneitä tutkimusaineistoa tässä tutkielmassa laadullisen analyysin, tarkemmin teemoittelun keinoin. Teemoittelu on valtavirtaisempia ajattelu- tai kehystystapoja tutkivaa diskurssianalyysia laveampi aineistonkäsittelymuoto, jossa tutkimusongelman kannalta olennaiset tai muuten huomattavan usein toistuvat teemat paikannetaan aineistosta (Juhila 2021). Aineiston asiasisältöä purkaessani pyrin löytämään seikkoja, jotka haastateltavien itsensä mielestä ovat kaikkein olennaisimpia, kun puhutaan yhteisestä työprosessista ja luottamuksesta. Näistä seikoista tiivistyvät luvun 4 neljä pääteemaa.

Teemoittelu lähestymistapana vaikutti myös haastattelukysymysten muotoiluun. Puolistrukturoidun kysymysrungon avulla loin lähtökohdat keskustelulle ja varmistin niillä vastausten tasalaatuisuuden, mutta valmiin tutkielman pääteemoiksi päätyivät lopulta ne aiheet, jotka haastateltavien puheessa tiedostaen tai tiedostamatta nousivat kaikkein korostetuimmiksi esille. Haastatteluissa vuorottelivat journalistien omat, subjektiiviset kokemukset ja tarinat työstä riskialttiissa ympäristössä, sekä kaikkien jakamat ammatilliset ihanteet ja näkemykset. Laajoissa vastauksissa

puhekielisyyksineen tuli esiin runsain mitoin henkilökohtaista kokemuksia ja anekdootteja, joiden taustalla vaikuttivat lujat käsitykset ja ihanteet. Näitä eri tasojen huomioita pyrin aineiston pohjalta jäsentelemään eri teemojen osiksi. Teemoittelevassa analyysissä keskeistä on, että teemat syntyvät vasta aineistonkeruun jälkeen, eivät ennakolta (Juhila 2021). Teemojen avulla nostan aineistosta esille toistuvia ilmiöitä ja vastaan tutkimuskysymyksiin, mutta tarpeeksi lavealla analyysimetodilla otan samalla myös huomioon aineiston koon luomat rajoitteet enkä pyri luomaan aineiston pohjalta liian kapeiksi väittämiksi rajattuja johtopäätöksiä.

4 TULOKSET JA ANALYYSI

Esittelen seuraavaksi tutkimusaineistoni analyysin pohjalta syntyneet tulokset. Haastatteluaineistosta nousi analyysissäni esiin neljä erilaista pääteemaa, joiden kautta journalistien käsitykset niin fikserien työroolista ja vallasta, omasta asemastaan kuin yhteistyön aikana syntyvän suhteen eri puolista piirtyivät esiin. Journalistien laajat vastaukset valottivat kattavasti heidän kokemuksiaan ja mielipiteitään yhteistyön kulusta, ja aineistosta oli löydettävissä useita selkeitä, jaettuja journalistisia arvoja. Esittelen seuraavissa alaluvuissa kunkin neljästä teemasta havainnollistaen niitä sitaatein.

4.1 Korkeat osaamisen standardit

Jokaisella haastattelemallani kolmella journalistilla oli ennestään pitkäaikaista kokemusta fikseriyhteistyöstä joko Helsingin Sanomista tai aiemmalta uralta. Näiden eri mantereille, kulttuurialueille ja usein konfliktia läpikäyville alueille suuntautuneiden työtehtävien ja niiden kerryttämien kokemuksen ja ihmistuntemuksen pohjalta kautta heille vaikutti muodostuneen varsin selkeä kuva siitä, mitä varta vasten palkatulta fikseriltä on lupa odottaa ja millaista panosta erityisesti Helsingin Sanomien nykyisenlainen juttuprosessi Ukrainan sodan tapauksessa fikseriltä kaipaa. Journalistit olivat käyneet Ukrainassa hyökkäyssodan aikana kahdesta kuuteen kertaa.

Fiksaamisesta työtehtävänä ja fikserin toivotuista piirteistä oli haastateltavien mielessä selkeä ja monipuolinen ihannekuva, jota avattiin epäröimättä. Luvussa 2.1 määritellyistä fikserin työnkuvaan tyyppillisesti kuuluvista asioista ukrainalaisten fikserien odotettiin hallitsevaan käytännössä kaikki eettisistä säännöistä autonrenkaan paikkaamiseen. Journalistit etsivät fikseriä pääasiassa verkostojen ja suullisten suositusten sekä Helsingin Sanomissa sodan kuluessa kootun yhteisen ”poolin” kautta. Ukrainan kokoisessa maassa fikserin valintaan vaikuttivat myös maantieteelliset seikat ja kunkin juttumatkan kohteen kannalta olennaiset verkostot.

Fiksereiksi etsittiin ensisijaisesti toimittajataustaisia henkilöitä tai muuten niin kokeneita fikseriä, että journalistiset toimintatavat ja ”journalistinen ymmärrys” juttuprosessin

kulusta ja uutisoinnin motiiveista olivat heille selvät. Tämä ei kuitenkaan sodan alkuvaiheessa ollut aina mahdollista, mikä oli osan journalisteista kohdalla johtanut hankaluuksiin työkeikoilla ja siihen, että lähtökohtaisesti fikserille kuuluvia työtehtäviä oli jäänyt journalistin itsensä kontolle. Journalistit olivat tarpeen tulleen nostaneet esille omat toimintatapansa tai lehden ja niiden perustelut varmistaakseen saavansa fikseriltä haluamansa, mutta lähtökohtaisesti he toivoivat, ettei kyseisille keskusteluille juuri olisi tarvetta, vaan pätevimmän fikserin merkki oli, että hänellä olisi jo valmiiksi samat toimitukselliset arvot.

Työprosessin etenemisen tajun lisäksi fikseriiltä toivottiin monia samoja ominaisuuksia kuin journalisteilla itsellään oli: halu selvittää, tekemisen meininki, oivaltavuus, säntillisyyttä ja rohkeus toistuvat luonnehdinnoissa siitä, millainen on hyvä fikseri. Journalistin 1 sanoin fikserin tuli olla ”kärryillä tilanteesta” niin päivän agendasta, haetusta materiaalista kuin laajemmasta sotakontekstista. Jokainen haastateltava mainitsi fikserille maksettavan korvauksen olevan Ukrainan tulotasoon nähden melko korkea, ja palkkion suuruus koettiin sellaiseksi, että vastineeksi voi odottaa hyvin kokonaisvaltaista työpanosta. Fikseriiltä odotettiin sitkeää vaivannäköä annetuissa tehtävissä, ja heidän tekemänsä pohjatyö oli esimerkiksi aikataulullisesti erittäin tärkeää.

Tärkeimpiä fikserin taitoja olivat kielitaito, sotaolojen tunteminen sekä sosiaalinen älykkyys. Kielitaitoa fikserin oli pystyttävä käyttämään edukseen niin itse haastattelutilanteiden tulkkauksessa ja nauhoitteiden mahdollisessa jälkitarkistamisessa kuin myös aistiensa ympäristöä ryhmän jalkautuessa kyliin ja kaupunkiin. Kielitaitoon viitaten journalisti 2 kiteytti, etteivät jutut ”mitenkään voisi syntyä” ilman fikseriä, jolleivät journalistin itsensä taidot ole käytännössä täydelliset. Fikseriiltä odotettiin kykyä kertoa, millaisia ihmisiä kannattaa lähestyä. Murrellin (2015, 86) haastattelemat journalistit korostivat sitä, kuinka fikseri on heille ikään kuin ”silmit ja korvat”. Sama luonnehdinta nousi esiin myös omassa haastatteluaineistossani esimerkiksi journalistin 2 puheissa:

”Kun sä et ymmärrä, mitä puhutaan, niin se sulkee ihan hirveästi informaatiota, ja sitten just se on oleellista, että on fikseri, joka pystyy poimimaan niitä oleellisia asioita, vähän niinku olemaan sun omat korvat ja pointtaamaan sieltä sellaisia ihan vaikka sen työn turvallisuuden kannalta oleellisia asioita. Tai sitten jos kuulee, että joku puhuu jostain tietystä aiheesta, mikä olisi nyt relevanttia meidän tietää, niin sitten taas mennä sitä [kohti].”

Kyky toimia sotatoimialueella ja sen erityisyyksistä perillä oleminen oli journalistien näkökulmasta tärkeä turvallisuuden tunteen luoja, ja turvallisuusosaamisen korostaminen onkin fikseripuheessa yleistä (Palmer 2019, 142). Itse kriisialuekoulutuksen läpikäyneet journalistit odottivat myös fikseiltään epävakaiden tilanteiden tajua sekä esimerkiksi kulkulupatilanteissa tarpeellisia kontakteja asevoimiin. Myös käytännön näppäryys esimerkiksi vaikeakulkuisilla teillä sekä kyky sietää uhkaavan tilanteen ja samanaikaisten, laskuvarjojournalismille tyypillisten aikarajojen tuomaa painetta olivat fikserille tärkeitä.

Sosiaalisen älykkyyden ihanne tuli esille muun muassa journalistien puhuessa fikseistä tilanteen ”kannattelijoina” sekä siltoina vieraan toimittajan ja paikallisten välillä, mikä teki journalisteistakin vuorostaan luotettavampia haastateltavien silmissä. Journalisti 1 mainitsi myös sukupuolisidonnaisten tunnetaitojen olevan ajoittain oleellisia, jos jutun aihe on sensitiivinen: tällöin hän koki olevan hyötyä siitä, että sekä hän itse että fikseri olivat naisia. Näin fikserilläkin oli Ukrainan kaltaisessa patriarkalisemmassa yhteiskunnassa (journalistin 1 luonnehdinta) pääsy lähteenä toimivien naisten luo ja kyky saada heidät tuntemaan olonsa turvalliseksi journalistin seurassa. Sukupuoliseikan huomiointi heijastelee myös Berkowitzin (2019, 173) teesiä siitä, että naispuoliset journalistit tavoittelevat keskimäärin monimuotoisempaa haastateltavien joukkoa; myös fikserit tahollaan tunnistavat sukupuolisidonnaiset uhat mutta ennen kaikkea mahdollisuudet (Palmer 2019, 103).

4.2 Samaa vai eri tiimiä?

Jokaisen haastateltavan kuvausten perusteella Helsingin Sanomien Ukrainan-keikkojen työnkulku noudattelee samaa vakiintunutta kaavaa. Kun keikkamatkan ajankohdasta on summittaisesti päätetty, maahan lähtevä toimittaja ryhtyy kartoittamaan fikseiden

saatavuutta ja edistää omat selkeät juttuideansa (sodan alussa lyhyempiä uutisia, nyttemmin noin viisi pidempää featurejuttua keikkaa kohden) niin pitkälle kuin mahdollista. Työstä Ukrainassa on selkeät ohjeistukset ja turvallisuusperiaatteet. Kuvaajat ovat ennakkosuunnittelussa mukana suhteessa vähemmän kuin toimittajat, joilla on juttuaiheista vetovastuu. Myös fikserin kanssa tehdään jo aikaisin toimintasuunnitelma, ja maahan ”laskuvarjolla laskeutumisesta” käynnistyy toimittajan, kuvaajan ja fikserin yhdessä viettämä intensiivinen, pitkien päivien parin viikon rupeama. Yhteistyö Ukrainassa on Murrellin (2015, 20), määrittelemää ”silminnäkiäjournalismia”, jossa työryhmä liikkuu raportoitavan alueen maan kamaralla taittaen suuria maa-aloja ja muuntavat kokemansa, näkemänsä ja kuulemansa paikan päällä ja jälkikäteen kirjoitettavaksi journalismiksi. Journalisti 3 luonnehti tuoreinta Ukrainan-käyntiään seuraavasti:

”Pari viikkoa ennen reissua otin yhteyttä fikseriin ekan kerran, ja me sitten yhdessä ihan sitten siitä jatkettiin sitä suunnittelua ja varmaan melkein päivittäin oltiin yhteydessä, että miten menee. Sitten sovittiin aikataulut, että joo, me mennään tonne, ja sovittiin, et nähdään Lvivin kaupungissa siellä Ukrainassa. [...] Fikserillähän on usein aika monta roolia, että hän on tulkki, ja tuommainen paikallisopas, ja antaa verkostonsa ja kontaktinsa käyttöön ja hoitaa yleisjärjestelyjä. Ja sitten nyt hän oli meille autokuskina myös. Tehtiin semmoinen viikko sitten yhdessä töitä ja saatiin ne hyvin tehtyä ne, mitä piti, ja näin... Niin se noin yleensä menee.”

Koska etukäteissuunnittelun merkitys työprosessissa on vahvistunut entisestään sotatilanteen edetessä ja juttutyyppeiden muuttuessa, journalistit olivat vakaasti sitä mieltä, että kontrolli jutun aiheesta ja lopullisesta asusta oli lähes kokonaan Helsingin Sanomien hallussa ja fikserin työrooli oli ennen kaikkea organisatorinen ja sosiaalinen, vaikka tämä olikin tietoinen tulevista keikoista ja oli tehnyt niitä varten kerrontaankin vaikuttaneita järjestelyitä Ukrainan päässä. Varsinkin toimittajan työrooliin kuului jutun pitäminen tiukasti omassa hallussaan ja fikserin hyödyntäminen vain siltä osin, kun se oli välttämätöntä: oma ”journalistinen selkäranka” korostui etenkin journalistin 1 puheissa:

”Mutta nehän on laidasta laitaan, että jotkut fikserit on mielettömän ammattimaisia, ja niille voi sanoa että hei, mä haluan tällaisen, et tällainen keikka

mulla on niinku mielessä, ja sit ne on sellain, että niinku 'koppi', ja sitten ne hoitaa sen. Jotkut toiset taas saattaa olla sellain, että 'ei minun mielestä tuo ole hyvä keikka ollenkaan', ja sitten pitää olla just semmoista journalistista selkärankaa, että se ei ole fikserin päätösvaltainen asia, vaan toimittajan."

Haastatteluista välittyi ajatus, että ihannetilanteessa jutun ideointi oli onnistunut niin hyvin, että fikserin tehtäväksi jäivät vain järjestelyt, joita ei pidetty juttuun toimittajamaisesti vaikuttavina. Fikserillä oli valtaa kontaktoitavien ja haastateltavien etsimisessä, mutta jos tämän ideat otettiin laajemmin jutun kehystämässä huomioon, kyse oli usein alkuperäisen jutun kulman muuttumisesta olosuhteiden pakosta; spontaanien keskusteluiden pohjalta syntyi juttuja melko harvoin. Journalistit puhuivat juttuprojekteista paljon itsensä kautta, vaikka fikserin osasta sen mahdollistamisessa muodostuikin tarinoissa ratkaiseva kuva. Tätä perusteltiin esimerkiksi omalla vastuulla lopullisen jutun oikeellisesta informaatiosta.

Myös juttujen sisällöstä käyty vuoropuhelu oli haastateltavien mukaan kuitenkin päättynyt useimmiten fikserin taipumiseen – tämä tiedosti tekevänsä työtään rahaa vastaan ja tekevänsä olevan vastata journalistin tarpeisiin. Tietty työtaakkojen erilaisuus välittyi myös tavasta, jolla journalistit kuvailivat tarvettaan ja tapojaan varmistaa myös fikserin jaksamista: usein fikserillä oli viimeisenä illalla jotakin järjesteltävää tai päivän haastatteluista oli jäänyt käännöstyötä.

Kun haastateltavat kertoivat muun muassa edellisen kaltaisesta välittämisestä, he kuitenkin maalasivat kuvaa toimittajasta, kuvaajasta ja fikseristä tiiviinä kolmikkona, jossa kaikilla on omat vastuunsa ja jokaisen mielipidettä toimintasuunnitelmista kuunnellaan. Kaikki kolme mainitsivat pyrkivänsä aktiivisesti luomaan rentoa ja mahdollisimman tasavertaista tunnelmaa. Poikkeuksena tähän journalisti 2 mainitsi nyttemmin poistuneet, fikserin ottamat byline-kuvat HS:n toimittajasta ja kuvaajasta, joita hän piti "vaivaannuttavina", koska niiden ottamistilanne oli luonteeltaan niin ristiriitainen suhteessa keikoilla muuten vallitsevaan dynamiikkaan:

"...Se pitää ottaa se kaverikuva, että on toimittaja ja kuvaaja, ja sitten se on siinä jutun alussa niinku vähän semmoisena, että "nyt olemme ulkomailla" -tyyppisenä, että "tässä on nää naamat, jotka täällä on". [...] Se on tosi outo

tilanne siellä keikalla, koska se on yleensä meillä just fikseri, joka joutuu ottamaan sen kuvan. Niin siinä tulee sellainen, kun puhuttiin siitä arvojutusta, että ihan kun me [vain toimittaja ja kuvaaja] oltaisiin tässä niinku tekemässä sitä juttua, vaikka me ollaan kaikki yhdessä. Ja ne on vaivaannuttavia [tilanteita], että kyllä me voidaan siinä naureskella ja ottaa itselle muistiin sitten kuvia myös, missä he on mukana, mutta se on tosi vaivaannuttavaa.”

Journalisteilla oli keskenään hieman erilainen suhtautuminen Helsingin Sanomien nykylinjaan, jonka mukaisesti fikseireitä ei harvoja poikkeuksia lukuun ottamatta nimetä lopullisissa jutuissa. Journalistien 1 ja 3 mukaan tilanne kyllä herättää keskustelua toimituksessa, mutta on nykyisellään ymmärrettävä, koska fikseireiden osuus jutuissa vaihtelee niin paljon ja lehden on huomioitava myös heidän turvallisuutensa. Ukrainan tapauksessa journalisti 1 kuitenkin mainitsi tietävänsä joidenkin fikseireiden toivovan suurempaa näkyvyyttä, kun taas journalisti 3 kertoi, ettei asia ollut hänen keikoillaan tullut puheeksi kummankaan osapuolen aloitteesta. Journalisti 3 perusteli kantaansa seuraavasti:

”Useimmiten se fikserin rooli ei ole silleen niin kun... Tai se on tärkeä osa sitä [juttua], mutta että ehkä se niin kun... monesti se on sitten kuitenkin ehkä semmoista järjestelyä ja mahdollistamista enemmän kuin sitä, tavallaan, jutun tekemistä suoraan.”

Jokainen journalisti nosti eri tavoin myös esille, että arvostusta ja kytköstä Helsingin Sanomiin pyritään näyttämään myös ylläpitämällä kontakteja myös Suomesta käsin puhelimitse tehtäviä juttuja varten. Journalisti 2 ei kuitenkaan niellyt perustelua siitä, ettei fikseireitä mainita esimerkiksi siksi, koska kaikki eivät halua tulla julkisuuteen – hän kyseenalaisti asetelman ja toivoi, että nimeäminen olisi lähtökohta, josta voidaan pyynnöstä luopua, eikä toisinpäin. Hän pohti omasta työstäänkin syntyvää käsitystä näin:

”Se ehkä vielä korostuu tämmöisessä pienessä valtiossa, että me jotenkin halutaan alleviivata jotenkin sitä omaa tekemistä, omaa paikalla oloa ja... Se näyttäytyy jotenkin ulospäin semmoisena, että ihan kun siinä ei olisi vaikuttamassa paljon muita ihmisiä siinä ympärillä. [...] Toki on tilanteita, että fikseireitä ei voi turvallisuussyistä vaikka mainita. Mut tietyllä lailla mä toivoisin, että ihan yhtä lailla kun meillä kreditoidaan kirjoittaja ja kuvaaja, niin sinne pitäisi kreditoida mukaan myös fikserit, jos se on heille niinku OK. [...] Jotenkin

tulee sellainen vähän vääränlainen narratiivi tästä työstä, jos ajatellaan, että se on vaan jotenkin sellaista, että me vaan mennään ja me vaan tehdään.”

Journalistit 1 ja 2 miettivät kumpikin tahoillaan spontaanisti myös sitä, millaista olisi fiksa Suomessa – kumpikin haluaisi tuolloin selvästi vaikuttaa sisältöön. Tämä on myös saanut heidät reflektoimaan vaatimuksiaan ukrainalaisia fikseireitä kohtaan. Journalisti 1 sanoitti ajatuksiaan seuraavasti:

”Oon mä sitä miettinyt, että miten sitten, jos Suomeen tulisi sota, niin että miten sitten... mitä asioita me täältä ajateltais, että mistä voi kertoa tai mistä ei voi kertoa, tai onko jotain sellaisia niinku... Että jos mä oisin fikseri jollekin sotatilanteessa Suomessa, niin tavallaan että mitä [kertoisi].”

4.3 Luottamus rakentuu lopulta tien päällä

”Aika harvoin se luottamus lähtee rakentumaan, ellei jollakin tavalla synkkaa”, totesi journalisti 2 pohtiessaan sitä, mistä hänen luottamuksensa fikseireihin syntyy. Hänen ja muiden haastateltavien vastauksissa luottamuksen syntymisestä muodostui kuva prosessina, joka käynnistyy jo sovittaessa yhteisestä keikasta sekä tapaamisen ensivaikutelmista, mutta kehittyy, kun työryhmä kohtaa yhdessä tilanteita, jotka kysyvät esimerkiksi turvallisuuden arviointia ja työtapojen yhteensovittamista. Kokonaisuudessaan journalistit pitivät Ukrainassa tapaamiaan fikseireitä lähtökohtaisesti luotettavina, ja luottamus toimi lähtökohtana, mutta se vaati jatkuvaa tarkkailua. Journalistin ja fikserin yhteistyöhön sisäsyntyisesti kuuluvaa riskinottoa journalisti 3 kiteytti seuraavasti:

”Siinä on aina myös riskinsä, jos ei ole aiemmin tavannut edes koko ihmistä eikä tiedä siitä muuta kuin jonkun ihmisen suosituksen. Siinä on pieni jännityksen paikka aina, että millainen se fikseri on ja tekeekö se niitä asioita, mitä pyytää. Ja sit yllättävän hyvin se niin kun aina menee, mutta on jotain pettymyksiäkin ja vaikeita tilanteita ollut sitten.”

Journalisti 2 vei ajatuksen asetelman epävarmuudesta vielä pidemmälle:

”Sehän on niinku aika hullua myös, että me tavallaan aika paljon luotetaan sen fikserin käsiin itsemme siellä, ja ihan yhtä lailla he voi tehdä virheitä. He voi olla väsyneitä. Ei heillä sillä tavalla niin kun pitäisi olla niin isoa vastuuta, mitä heillä on käytännössä.”

Haastateltavat tiedostivat itsekkin toimivansa laskuvarjojournalisteina, ja käsite tuli myös heidän omasta suustaan. Vertailussa stereotypioihin globaalin pohjoisen journalisteista he vaikuttivat kuitenkin olevan varsin hyvin perillä alueen asioista myös itse, missä edesauttoi myös kokemuksen kertyminen useammalta keikalta. Tähän nojaten journalistit peräänkuuluttivat myös fikserin silmälläpitämisen tarvetta sekä omaa reagointikykyä. Työstä välittyi kuva niin jalat maassa -toimintana kuin mahdollista. Journalisti 1 kiteytti:

”Kyllä se tupsahtamisen riski aina on olemassa, kun tullaan [ulkopuolelta]. Mutta sitten siinä on just toi, että meillä kyllä on toi keikkarinki, missä samat ihmiset on monta kertaa [asialla], niin siihen tulee ikään kuin sellainen tavallaan tatsi.”

Journalisti 2 pohti omassa haastattelussaan asiaa seuraavasti:

”Ja sitten tietyllä lailla, kun puhutaan esimerkiksi laskuvarjojournalismista, joka on tosi yleistä nykyään, niin siihen liittyy paljon ongelmia, mutta sitten kuitenkin se, että miten paljon pahempaa se olisi, jos me ei käytettäisi edes fikseireitä, että kyllä siinäkin ehkä... Hyvällä fikserillä voi olla valtavan paljon merkitystä siitä, että se ei ole niin katastrofi [koko] laskuvarjojournalismi [kuin] mitä se voisi olla.”

Ensimmäinen keskeinen luottamuksen mittari oli fikserin yleinen motivaatio ja tehokkuus tehtävissään ja halu tarttua häneltä toivottuihin asioihin aluetuntemuksineen ja kontakteineen. Yhteinen halu onnistua ja tehdä merkityksellistä (sota)journalismia nousi esiin tärkeänä motiivina, jonka journalistit uskoivat inspiroivan myös fikseireitä. Kilpailussa isompia kansainvälisiä medioita vastaan journalistit uskoivat pystyvänsä tarjoamaan fikseireille mielekkäitä työkokemuksia ja näin luomaan luottamusta myös itseensä. Motivoituneisuuden ihanteesta huolimatta myös terve epärointi ja tarpeen tullen suunnitelmien peruuttaminen olivat journalisteille merkkejä luotettavuudesta työssä, joka vei muun muassa tykkitaistelun keskelle (journalistin 3 anekdootti). Journalisti 3 korosti erityisesti oma-aloitteisuuttaan luottamuksen synnyttämisessä:

”Mä ehkä yritän niin kun rakentaa sitä luottamusta niin, että *mä* osoitan sitä luottamusta, että yritän viestiä sitten fikserille, että hän on tärkeä ja mä arvostan hänen työtään, ja yritän niinku kehua, kun hän saa asioita aikaiseksi ja tota... Että hän kokisi olevansa osa tiimiä ja että ei ole vaan joku apuri vaan olennainen osa sitä, mitä tehdään yhdessä.”

Toiseksi luottamus nimenomaan kielimuurin edessä oli journalisteille tärkeä asia, sillä kielen tulkkaus on niin keskeinen osa fikseriyhteistyötä. Vaikka omakin vastuu luottamuksen herättämisessä sekä haastattelu- että kuvaustilanteissa koettiin tärkeänä, fikserin mahdollisimman läpinäkyvä ja ulospäin selkeä toiminta oli keskeinen luottamuksen aikaansaaja. Fikserin ammattitaidon luotettavuus syntyi journalistien mielestä varsinkin kyvystä käydä keikoista ennakkokeskustelua sekä vuorovaikutustaidoista, sanattomasta kommunikaatiosta ja tulkitsemiskyvystä itse haastattelutilanteessa. Luvun 2.3 lopussa mainittua kääntämistilanteen jännitteisyyttä journalistit pyrkivät taholtaan aktiivisesti purkamaan muun muassa varmistamalla haastatteluiden nauhoituksen ja perusteellisesta jälkitarkastamisen litterointeinen ja käännöstyökaluineen. Lisäksi tarpeeksi tauotettu ja toistava haastattelutekniikka toi helpoutta tekemiseen. Esimerkiksi journalistin 3 mukaan hänen fiksereidensä löytämät haastateltavat ovat olleet järjestään sopivia.

Kolmanneksi luottamus oli erityisen keskeistä myös turvallisuuden näkökulmasta: vaikka kaikki keikat eivät keskittyneet rintaman läheisyyteen, sodan uhat olivat alati läsnä. Fikserit hankkivat luvat asevoimien sulkujen taakse sekä rintamalinjoille, ja journalistit ottivat fikserien mielipiteet erityisen vahvasti huomioon, sillä heillä oli tuoreinta tietoa alueen tapahtumista ja olosuhteista. Helsingin Sanomissa huolehditaan haastateltavien mukaan myös vastavuoroisesti fikserin suojarusteista. Jokaisessa haastattelussa toistui selkeä, ilmeisesti toimituksessa yleisesti noudatettu ja tiedostettu linja, jonka mukaan kullakin kolmikon jäsenellä on oikeus ilmaista huolensa ja epäröintinsä tilanteen turvallisuudesta. Fikserin vastuu oli ajoittain kuitenkin todella suuri, ja journalistit 1 ja 2 olivat havahtuneet läheltä piti -tilanteissa siihen, että sodan edetessä fikserien kynnys reagoida vaaratilanteisiin oli noussut tulevaa ajatellen huolestuttavasti.

Fikserien emotionaaliset siteet Ukrainaankin eivät luottamuksen näkökulmasta kuitenkaan olleet journalistien mielestä merkittävä huolenaihe. Journalistin 1 anekdooteissa eräs fikseri oli ollut vastahakoisempi selvittämään asioita, mutta toinen taas oli nähnyt varsin hyvin asevoimien propagandayritysten läpi. Kaikki journalistit

korostivat oman harkinnan merkitystä eivätkä sälyttäneet juttujensa näkökulman sävyä tai sen sääntelyä fikserin harteille. Luvussa 2.4 käsittelemäni Suomen poikkeuksellinen Venäjä-suhde on heijastunut myös työhön Ukrainassa, sillä vaikka journalistit edelleen noudattivat esimerkiksi lähdetarkistuksen ihanteita, suhde fiksereihin oli sympatisoiva. Journalistit kokivat Ukrainan sodasta kertomisen tärkeänä, merkityksellisenä työtehtävänä. Journalisti 3 tiivistä filosofian seuraavasti:

”Henkilökohtaisesti tuntuu, että tää on se tapa, millä mä voin osallistua tähän ja tehdä jotain ja olla hyvällä, tai oikealla, puolen historiaa, että tekee ammattinsa kautta sen, mitä voi. [...] Vaikka katsoo asiaa puolueettomana toimittajana, niin tossa sodassa on selkeesti hyvä ja paha, ja on selvää, kuka on hyökkääjä, joka tekee väärin, ja Ukraina puolustaa itseään niin kuin sillä on oikeus tehdä. [...] Kyllä henkilökohtaiset tunteet ja myötätunto on niinku Ukrainan puolella, mutta tietenkin faktat pitää olla kunnossa eikä saa laittaa väärää tietoa lehteen eikä myöskään jättää julkaisematta jotain olennaista, mikä tilanteeseen liittyy.”

4.4 Jaettu emotionaalinen kuorma ja inhimilliset tekijät

Lujassa istuvien työmoraalisten käsitysten rinnalla journalistien kertomuksissa korostui kuitenkin myös tiiviissä ja raskaassa välttämätön välittömyys vuorovaikutuksessa: intensiivinen yhteistyö sota-alueella on lopulta hyvin tunnepitoinen kokemus. Fikserin kanssa toimeen tulemiseen vaikuttivat haastateltavien mukaan lopulta melko paljon yksinkertaiset ”henkilökemiat”. Journalistit huomauttivat, että heidän itsensä sekä kollegoiden käsitykset siitä, millainen persoona fikserillä olisi hyvä olla, ovat varsin henkilökohtaisia. Kertomuksista välittyi kuva myös fiksereiden monenkirjavista persoonallisuuksista ja tavoista suhtautua yhteistyöhön.

Keikat hoituivat viileämmissäkin väleissä, mutta tällöin yhteistyö ei yleensä jatkanut toiseen otteeseen. Mikäli kokonaiskokemus yhteisestä ajasta kuitenkin oli positiivinen, luvussa 4.1 mainituista ihanteista oltiin kuitenkin joiltakin osin valmiita joustamaan: tunnelmaltaan ja keskinäiskunnioitukseltaan onnistunut yhteistyö auttoi myös ymmärtämään fikseriä ja sietämään tämän heikompi osaamisalueita, kuten esimerkiksi

journalisti 3 kertoi. Palmer (2019, 25) huomauttaa, että myös fikserit tekevät samanlaista arviointia ja päättävät tahollaan, tahtovatko jatkaa yhteistyötä.

Sotatilanteessa jokaisen kolmikon jäsenen oli hoidettava raskaskin keikka ammattimaisesti, mutta nähtyjä asioita purettiin väistämättä yhdessä pitkillä automatkoilla, mikä hitsasi työryhmää yhteen. Journalisti 2 kertoi:

”Ukrainassakin etäisyydet on tosi pitkiä kanssa yleensä kaikkien niiden paikkojen välillä, missä me halutaan olla, niin siinä on väistämättä paljon esimerkiksi autossa istumista. Totta kai siinä oppii tuntemaan toisen ja käymään kaikenlaisia keskusteluja [...] Ja sitten tietysti ne olosuhteet siellä on silloin samoja kaikille ja me käydään ne läpi. Kyllähän siinä oppii tunnistamaan, että mitkä asiat toista ärsyttää ja millainen huumori siinä taas sitten syntyy ja mikä sitä kannattelee sitä kaikkea.”

Ylipäänsä keskustelujen ja välittömän vuorovaikutuksen määrä oli journalistien puheissa hyvin suuri. Vaikkei jutustelun vaikutus ammatillisen tason ratkaisuihin olisi ollut kovin korkea, journalistit silti arvostivat keskustelua ja pientä riitelyäkin henkilökohtaisella tasolla, sillä se antoi heille paljon lisää ymmärrystä paikallisesta elämästä. Esimerkiksi journalisti 3 kuitenkin pohti, että työn ohessa käydyt keskustelut fikserin kanssa ovat väistämättä vaikuttaneet hänen käsityksiinsä tilanteista, vaikkei niiden sisältö suoraan olisi ollut jutun materiaalina. Tästä huolimatta kaikilla kolmella journalistilla oli vankka ajatus siitä, että fikserin kertomaa pitää muistaa arvioida tarpeeksi kriittisesti.

Journalistit kokivat hieman eri tavoin sen, kuinka hyvin keikkojen aikana on mahdollista pystyä puhumaan työn stressitekijöistä tai taustalla vaikuttavasta sotatilanteesta ja niiden aiheuttamista tunteista. Ulkomaanjournalismin muuttunut emotiokulttuuri antoi journalisteille itselleenkin tärkeän mahdollisuuden ulospuhallukseen. Fiksereillä oli kuitenkin korkeammat muurit syvällisempään keskusteluun, jotta sota pysyisi kestettävänä. Myötätunto sodan keskellä luovivia fiksereitä ja näiden turvallisuushuolien ja suorituspainneiden värittämää työskentelykenttää kohtaan oli selkeää. Journalisti 1 kertoi:

”Monet niistä teki ihan älyttömästi töitä, että fiksereiden uupumus on niinku ihan tosi iso asia, että se alkaa näkyä sitten mitä pidemmälle sota jatkuu. Ja ne on tehny... niinku aina tulee uusi toimittajatiimi, ja aina tulee uusi, ja ne vaan

painaa hommia. [...] Kun jotkut kansainväliset isot mediat saattaa käyttää ihan juoksutyttöinä ja -poikina fikseireitä siellä, mut meille niinku ne on tosi vertaiskollegoita ja tosi olennaisia tyyppejä siellä keikoilla, ja sitten myös heidän vointinsa ja semmoinen on sitten tosi olennaista meille myös.”

Kotiin palatessaan journalistit tunsivat jäävänsä jonkinlaiseen välitilaan: he ymmärsivät, miten kaukana rauhan ajan Suomi on Ukrainasta. Yhteydenpito keikan jälkeen saattaa jatkua jopa vuosien ajan. Sillä on sekä ammatillista hyötyä tulevilla keikoilla ja kansainvälisissä uutiskontakteissa että henkilökohtaista arvoa joskus jopa ystävyyksiksi syventyneissä ihmissuhteissa. Kaikki kolme journalistia kertoivat pitävänsä yhteyttä moniin entisiin fikseireihinsä, kantavansa huolta heidän turvallisuudestaan ja pohtivansa paljon sitä, kuinka toisesta todellisuudesta käsin voi tarjota sympatiaa ja tukea. Journalisti 2 ulotti ajatuksensa fikseireiden saamasta huomiosta myös tähän:

”Mutta ehkä se just sit niinku liittyy siihen, että olisi myös kiva, että sitä heidän tekemään työtä tehtäisiinkin näkyvämmäksi. Että se ei olisi vaan sitä, että me niinku itse jotenkin kannatellaan tätä ajatusta siitä, että he on tehnyt merkittävää työtä ja on... että he on meidän ajatuksissa, vaan että he voisi myös ihan niinku oikeasti olla näkyvästi jotenkin silleen osana sitä juttua.”

5 POHDINTA

Tutkimushaastatteluissani työstä Ukrainassa välittyi kokonaisuudessaan intensiivinen, jatkuvaa tiedonhankintaa, vuoropuhelua ja ongelmanratkaisua vaativa kuva – huolellinen etukäteissuunnittelu yhdistyy hetkessä tehtäviin arviointiin ja valintoihin. Työnkulkua on avattu teemaluvuissa 4.1 ja 4.2. Työroolijakoon sekä alatutkimuskysymyksiini vastaan tässä pohdinnassa. Suhteessa itseensä journalistit näkivät fikserit tiimensä jäseninä, joille paikallisina ”oppaina” kuuluivat tarkkaan rajatut, mutta silti moninaiset vastuut ja odotukset. Näitä olivat esimerkiksi kielitulkkaus, työtapojen taju, sotatilanteen lukeminen sekä haluttujen kontaktien hyödyntäminen.

Journalistien käsitykset fikseiden rooleista ja työtehtävistä vastasivat suurelta osin aiempaa tutkimuskirjallisuutta. Murrellin (2015) teoksessa esiinnousevat odotukset fikseiden journalistisesta ymmärryksestä, kokemus omasta ”journalistisesta selkärangasta” sekä fikserin roolin rajautuminen lopulta yhteistyökumppanin sijasta assistentiksi olivat tunnistettavissa haastatteluaineistostani. Helsingin Sanomien journalistien työtavoissa oli kuitenkin myös kirjallisuutta tasa-arvoisempia piirteitä: rankan kenttäärjen tasapäinen jakaminen, fikseiden turvallisuudesta huolehtiminen sekä emotionaalisesti avoin vuorovaikutus korostuivat jossakin määrin poikkeavina seikkoina.

Tiedon tarkistamisen ja tunteiden tasolla haastavien työtehtävien äärellä journalistit ovat arvostaneet fikseitä, jotka ovat pystyneet mukautumaan heidän työtapaansa kivuttomasti. Tähän työtapaan kuuluu journalistien oman näkemyksen mukaan heidän melko ehdoton kontrollinsa juttujen narratiiveista. Plaut ja Klein (2020) pitävät jo organisatorisenkin tason seikkoja, kuten haastateltavien etsimistä, selkeänä tarinaan vaikuttamisena, mutta tutkimukseni journalistit eivät kuitenkaan laajentaneet kontrollia jutun kokonaisuudesta tai omistajuudesta fikserin haltuun. Journalisteilla oli kokemukseensa nojaten paitsi selkeät rekrytointikriteerit myös vankka usko omaan tietämykseensä ja kykyynsä selvittää asioita, jollei fikseri syystä tai toisesta siihen pystynyt.

Luottamusta on kuitenkin tarkkailtava ja rakennettava jatkuvasti. Ammatillisen tason luottamukseen vaikuttivat muun muassa kyky toimia sota-alueella, ohjeiden ja toiveiden noudattaminen ja ohjeita ja avoin kommunikointi. Myös työtavat kuten simultaanitulkattujen haastatteluiden jälkilitterointi auttoivat. Mitä pidempään sota on jatkunut, sitä helpompaa suomalaisten on saada haluamansa fikserit mukaan keikoille, kun kansainvälinen kilpailu on tasoittunut ja he ovat myös päässeet näyttämään fikserille oman luotettavuutensa yhteistyön tekijöinä. Jaettu käsitys hyvästä ja pahasta Ukrainan sodassa johti parhaimmillaan Arjomandin (2022, 178) kuvaamaan ideaalitalanteeseen, jossa journalistit ja fikserit pääsääntöisesti jakoivat käsityksen juttuaiheiden ja hankittavan informaation mielekkyydestä ja fikserit olivat valmiita toimimaan journalistien toiveiden mukaan. Fikserin paradoksi (luku 2.2) ei siten ollut suuri haaste.

Myös yksinkertaisilla henkilökemioilla oli suuri merkitys sekä työnteon onnistumisessa että luottamuksen syntymisessä. Suomalaiset journalistit olivat kiinnostuneita fikseristä myös ihmisinä, ja fikserien tuoma tietämys oli heidän mielestään keskeinen osa keikkakokemusta. He korostivat avoimen tunnekommunikaation välttämättömyyttä rankassa ympäristössä. Ukrainasta tehtyihin featureluontoiisiin juttuihin sopi hyvin myös tunteiden tietty välittäminen ja yleisön puolesta kokeminen, mikä on korostunut sotajournalismissa viime aikoina (Pantti ym. 2012, 69–71). Empatia ja suru sodan aiheuttamista vastoinkäymisistä fikserille olivat usein läsnä haastateltavien vastauksissa.

Kaiken kaikkiaan journalistit kokivat Ukrainan sodasta raportoimisen fikserien avulla melko onnistuneeksi ja journalistisesti merkittäväksi, vaikka laskuvarjokeikkojen luonne onkin raskas. Tästä huolimatta sekä työroolien että luottamuksen osalta toistuvana piirteenä journalistien puheissa oli, että erinäiset pienemmät vastoinkäymiset tai epäonnistumisen riskit korostuivat. Vaikka fikseristä puhuttiin toistuvasti hyvin tasa-arvoistavaan, arvostavaan ja ajoittain jopa lämpimään sävyyn, huonojen kokemusten kohdalla kerronta muuttui selkeän kriittiseksi, jos fikseri oli esimerkiksi lipsunut hänelle osoitetuista rajoista kommentoida juttuaiheita. Tällaisen kriittisyyden voi katsoa olevan

paitsi fiksereihin kohdistuvan katseen toisintoa (Plaut ja Klein 2019, 1708), myös journalisteille ammatillisesti tyypillistä, ja sen tarpeellisuutta he perustelivat kertomalla sodan alun tilanteista, joissa fikseriksi oli valittava ketä tahansa kynnellekyenneitä henkilöitä, joiden kanssa työ ei sujunut luotettavuuden tai tehokkuuden näkökulmasta.

Tutkimuskysymysten ulkopuolelta nostan oleellisena seikkana, että Ukrainan sota pidempään jatkuneena konfliktina ja sitä myöten uutistilanteena näyttäytyi journalistien puheissa myös ”ammattimaistumisen” käänteenä siinä, kuinka Helsingin Sanomat toteuttaa yhteistyötä fikserien kanssa. Heistä on pidetty yhteistä lokia eri tavalla kuin aiemmin, ja esimerkiksi heidän tarvitsemansa turvavarustelu on alettu huomioida. Tästä huolimatta journalistin ja fikserin suhteen epämuodollinen luonne oli edelleen läsnä esimerkiksi siinä, että fikserin valinta tapahtuu aina olosuhteiden sanelemana ja kullakin journalistilla on työtapoihin ja henkilökohtaisiin syihin pohjautuen omat suosikkinsa.

Koska pienen otoksen haastatteluaineistossa korostuvat subjektiiviset ammatti- ja työkokemukset sekä erilaiset persoonat, sen pohjalta ei voi tehdä yleistyksiä. Toivonkin, ettei tämä kandidaatintutkielma jäisi harvinaiseksi pintaraapaisuksi suomalaisessa fikserien tai ulkomaanjournalismin tutkimuksessa. Suomalainen journalismi ei rajaudu pelkästään kotimaahan vaan toimii osana globaalia järjestelmää, ja sitä olisikin nykypäivänä tärkeää tarkastella myös osana kansainvälisiä tiedonvälityksen normeja. Tulevassa tutkimuksessa tulisi kuulla suoraan myös fikserien itsensä näkemyksiä suomalaisten journalistien toiminnasta, jotta journalismin omienkin ideaalien mukaisesti kaikkien osapuolien näkemykset tulisivat kuulluiksi. Kuten journalisti 2 naurahti haastattelussa:

”Ei tässä itsellä ole ollut sellaista kokemusta, et tässä oltaisiin jotenkin eri tasoilla, vaikka meidän pussista heille päivän taksat maksetaankin, niin ei se siltä vaikuta. Mutta tietysti en mä tiedä, mitä he vastaisivat, voihan olla, että he kokee, et se on saattanut olla ihan kauheata.”

Tarpeellisia näkökulmia jatkotutkimukseen olisivat niin ikään tarkempi keskittyminen esimerkiksi kääntämistilanteiden tai fikserille suodun julkisen huomion (tai sen puutteen) juurisyyhin Suomessa. Tärkeää olisi myös tutkia haastateltavienkin

mainitsemaa fiksureiden uupumista konfliktin pitkittyessä. Lisäksi suomalaisen laskuvarjo- ja ulkomaanjournalismin laajempi tarkasteleminen muun muassa siitä näkökulmasta, millaista osaamista ja tietämystä sitä tekeviltä journalisteilta etukäteen edellytetään, olisi tarpeellista. Näiden seikkojen tutkiminen edesauttaisi suomalaisen journalistisen median kykyä reflektoida globaalia asemaansa ja käytännön toimintatapojaan.

6 LÄHTEET

- Arjomand, Noah Amir. 2022. *Fixing Stories: Local Newsmaking and International Media in Turkey and Syria*. Cambridge: Cambridge University Press.
<https://doi.org/10.1017/9781009049337>.
- Berkowitz, Dan. 2019. "Reporters and Their Sources". Teoksessa *The Handbook of Journalism Studies*, toimittaneet Karin Wahl-Jorgensen ja Thomas Hanitzsch. London: Routledge, 2019. <https://doi.org/10.4324/9781315167497-11>.
- Cox, Michael, toim. 2023. *Ukraine: Russia's War and the Future of the Global Order*. London: LSE Press. <https://doi.org/10.31389/lsepress.ukr>.
- Eskola, Jari ja Juha Suoranta. 1998. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- Fondren, Elisabeth, John Maxwell Hamilton ja Meghan Menard McCune. 2019. "Parachute Journalism". Teoksessa *The International Encyclopedia of Journalism Studies*, 1–5, toimittaneet Dimitrakopoulou ym. Hoboken: John Wiley & Sons Inc., 2019. <https://doi.org/10.1002/9781118841570.iejs0178>.
- Haapalainen, Manu. 2024. "Sotakuvaaja Niklas Meltio: Suomalaismedia luottaa sota uutisoinnissaan liikaa ukrainalaisiin lähteisiin - toimitukset myöntävät ongelman". *Journalisti*, 14. toukokuuta.
<https://journalisti.fi/artikkelit/2024/05/sotakuvaaja-niklas-meltio-suomalaismedia-luottaa-sota uutisoinnissaan-liikaa-ukrainalaisiin-lahteisiin-toimitukset-myontavat-ongelman/>.
- Harcup, Tony. 2014a. "Source". Teoksessa *A Dictionary of Journalism*. Oxford: Oxford University Press. <https://www.oxfordreference.com/display/10.1093/acref/9780199646241.001.0001/acref-9780199646241-e-1271>.
- Harcup, Tony. 2014b. "War Reporting". Teoksessa *A Dictionary of Journalism*. Oxford: Oxford University Press. <https://www.oxfordreference.com/display/10.1093/acref/9780199646241.001.0001/acref-9780199646241-e-1462>.
- Honkonen, Marja. 2023. "Iltalehti käy läpi kaikki ukrainalaisen freelancerin poistetut jutut – selvitys tulossa myöhemmin". *Journalisti*, 31. toukokuuta.

<https://journalisti.fi/nakokulmat/2023/05/iltalehti-kay-lapi-kaikki-ukrainalaisen-freelancerin-poistetut-jutut-selvitys-tulossa-myohemmin/>.

- Hyvärinen, Matti. 2017. "Haastattelun maailma". Teoksessa *Tutkimushaastattelun käsikirja*, toimittaneet Matti Hyvärinen, Pirjo Nikander ja Johanna Ruusuvoori. Tampere: Vastapaino, 2017.
- Juhila, Kirsi. 2021. "Teemoittelu". Teoksessa Jaana Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus>.
- Kotišová, Johana. 2024. "The Epistemic Injustice in Conflict Reporting: Reporters and 'Fixers' Covering Ukraine, Israel, and Palestine". *Journalism* 25 (6): 1290–1309. <https://doi.org/10.1177/14648849231171019>.
- Kotišová, Johana ja Mark Deuze. 2022. "Decolonizing Conflict Journalism Studies: A Critical Review of Research on Fixers". *Journalism Studies* 23 (10): 1160–77. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2022.2074871>.
- Media Audit Finland. 2024. "KMT 2024 LEHTIEN LUKIJAMÄÄRÄT". Luettu 24.10.2024. <https://mediaauditfinland.fi/wp-content/uploads/2024/09/Lukijamaarat-KMT-2024.pdf>
- Murrell, Colleen. 2010. "Baghdad bureaux: an exploration of the interconnected world of fixers and correspondents at the BBC and CNN". *Media, War & Conflict* 3 (2): 125–37. <https://doi.org/10.1177/1750635210363338>.
- Murrell, Colleen. 2015. *Foreign Correspondents and International Newsgathering: The Role of Fixers*. New York: Routledge.
- Nygren, Gunnar, ym. 2018. "Journalism in the Crossfire: Media coverage of the war in Ukraine in 2014". *Journalism Studies* 19 (7): 1059–78. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2016.1251332>.
- Ojajärvi, Sanna ja Sanna Valtonen. 2011. "Karhun ja kassakoneen naapurissa: journalismin ja kansalaisten Venäjät". Teoksessa *Näin naapurista: median ja kansalaisten Venäjä-kuvat*, toimittanut Lotta Lounasmeri. 2011. Tampere: Vastapaino.

- Palmer, Jerry. 2022. "Fixers, journalists and translation". Teoksessa *The Routledge Handbook of Translation and Media*, toimittanut Esperança Bielsa, 217–231. London: Routledge, 2022. <https://doi.org/10.4324/9781003221678>.
- Palmer, Lindsay. 2018. "Lost in Translation: Journalistic discourse on news 'fixers'". *Journalism Studies* 19 (9): 1331–48. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2016.1271284>.
- Palmer, Lindsay. 2019. *The Fixers: Local News Workers and the Underground Labor of International Reporting*. New York: Oxford University Press.
- Pantti, Mervi, Karin Wahl-Jorgensen ja Simon Cottle. 2012. "Emotional Discourses in Disaster News". Kirjassa *Disasters and the Media*. Global Crises and the Media: Vol. 7. New York: Peter Lang.
- Pietarinen, Kati ja Veera Vehkasalo. 2022. "Ukrainan sota herätti keskustelun fiksureiden asemasta – 'Suomalaisen työnantajan velvollisuuksia ei paikallisiin avustajiin sovelleta'". *Journalisti*, 24. marraskuuta. <https://journalisti.fi/artikkelit/2022/11/ukrainan-sota-heratti-keskustelun-fiksereiden-asehasta-suomalaisen-tyonantajan-velvollisuuksia-ei-paikallisiin-avustajiin-sovelleta/>.
- Plaut, Shayna ja Peter W. Klein. 2019. "'Fixing' the Journalist-Fixer Relationship: A Critical Look Towards Developing Best Practices in Global Reporting". *Journalism Studies* 20 (12): 1696–1713. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2019.1638292>.
- Plaut, Shayna ja Peter W. Klein. 2020. "The Practice of Fixing and the Role of Fixers in Global Journalism." Teoksessa *The Oxford Encyclopedia of Journalism Studies*, toimittanut Henrik Örnebring. Oxford: Oxford University Press, 2020.
- Ranta, Juha ja Arja Kuula-Luumi. 2017. "Haastattelun keruun ja käsittelyn ABC". Teoksessa *Tutkimushaastattelun käsikirja*, toimittaneet Matti Hyvärinen, Pirjo Nikander ja Johanna Ruusuvoori. Tampere: Vastapaino, 2017.

LIITE 1: KYSYMYSRUNKO

A. Taustatiedot

- Työskentelyaika ja työkokemuksen määrä ulkomaanuutisten ja kohteessa tehtävien uutisten parissa
- Omat keskeiset työtehtävät
- Kuinka monta kertaa on käynyt Ukrainassa paikan päällä sodan aikana

B. Kysymykset

B1. Yleinen työprosessi ja käytännöt

- Kerro muutamia kokemuksiasi fikseriyhteistyöstä Ukraina-keikoilta ja siitä, miksi juuri ne ovat jääneet mieleen.
- Määrittele omin sanoin fikserin työnkuva ja rooli sellaisena, kuin se on ollut niillä fikseereillä, joiden kanssa olet tehnyt töitä.
- Miten itse valitset fikserin? Onko sinulla vakituista fikseriä?
- Mistä olet itse saanut tietää fikseerien palveluista? Miten fikseereistä puhutaan lehden sisällä, onko teillä joitakin yhteisiä käytäntöjä?
- Kerro, kuinka keikat Ukrainaan pääpiirteissään etenevät. Mitä kaikkia työrooleja fikserit hoitavat Helsingin Sanomien tapauksessa?
- Fikseereillä saattaa olla erikoisosaamista, jota journalistit etsivät/arvostavat – onko ukrainalaisilla fikseereillänne tällaisia erikoistumisia?

B2. Juttujen rakentuminen ja lähteytys

- Millainen työnjako teillä on? Missä määrin fikseri vaikuttaa juttusisältöjen ideointiin ja ehdottaa esimerkiksi haastateltavia?
- Kuinka pitkälle keikat suunnitellaan ennen reissuun lähtöä? Minkä verran valtaa fikseereillä on esimerkiksi aikatauluttamisessa?
- Millaisia muuttujia vastaan voi tulla? Miten neuvottelette tällaisissa tilanteissa ja kuka tekee lopulliset päätökset?

- Mihin kaikkeen koet fikserin vaikuttavan juttukeikoilla? Miten suhtaudut esimerkiksi tulkkauksilanteiden rooliin jutuissa?
- Onko sinulle tullut vastaan tilannetta, jossa fikseri olisi vastustanut juttuaihetta tai pyytänyt sen muuttamista jollain tapaa? Miten tilanteet on ratkaistu?
- Kuinka paljon nojaat fikserin tarjoamaan tilannetaustoitukseen?

B3. Luottamus, turvallisuus ja henkilösuhteet

- Muistatko ensimmäisen juttumatkan, jolla teit yhteistyötä fikserin kanssa? Oliko sinulla ennakkokajatuksia tai -käsityksiä siitä, miten se tulisi sujumaan? Yllättikö jokin?
- Miten kuvailisit suhteita, joita sinulla on syntynyt fiksereihin?
- Mikä saa sinut luottamaan fikseriin? Miten arvioit luotettavuutta?
- Millä yhteistyön osa-alueilla luottamus korostuu mielestäsi eniten? Esimerkiksi turvallisuusasiat, kääntäminen, aiheiden rajaaminen...
- Miten suhtaudut turvallisuuteen keikoilla? Missä määrin HS suojelee fikseritään turvallisuusasioissa?
- Miten käsittelette fikserin kanssa sitä, että uutisia tehdään hänen omasta kotimaastaan ja sitä, että juttuprosessi on väistämättä emotionaalinen?
- Onko fikserien näkyvyys mediassa tai alan sisällä tullut esille välisissä keskusteluissa? Toivoisivatko he suurempaa roolia vai pysyttelevätkö itse mielellään taka-alalla?
- Minkä asioiden toteutuminen saa aikaan "hyvän" fikserin tai fikserisuhteen? Mikä saa yhteistyön jatkumaan?